

Є.О. Сачаєва

студ. I курсу магістратури

спеціальність «Право»

Науковий керівник: д. ю. н., проф. О.А. Чуваков

ЩОДО ОБ'ЄКТУ НЕЗАКОННОГО ПОМІЩЕННЯ В ЗАКЛАД З НАДАННЯ ПСИХІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Проблема об'єкту злочину у науці кримінального права є досить актуальною і дискусійною. Не стало виключенням і питання об'єкту ст. 151 «незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги» Кримінального кодексу України, яку законодавець помістив до розділу «Злочини проти волі, честі та гідності особи». Враховуючи вищезазначене, родовим об'єктом цього злочину виступають саме суспільні відносини, що забезпечують волю, честь та гідність особи.

З метою аналізу родового об'єкта злочину, вважаємо важливим з'ясувати поняття «воля», «честь» та «гідність», які зустрічаються як національному та в міжнародному законодавствах. Яскравим прикладом слугує «Загальній декларації прав людини», у статтях якої зазначається наступне: «всі люди народжуються вільними та

рівними в своїй гідності та правах»; «ніхто не повинен триматися в рабстві або в підневільному стані»; «кожна людина має право вільно пересуватися і вибирати собі місце проживання в межах кожної держави» [1, ст. 1, 4, 13].

Аналізуючи поняття «воля», ми звернули увагу на те, що в міжнародних документах та в Конституції України йде мова про свободу людини, а у кримінальному законодавстві – про волю особи. Проаналізувавши семантику слів «свобода» і «воля» ми дійшли висновку, що вони близькі за значенням і можуть використовуватися у якості синонімів.

«Під волею слід розглядати не тільки фізичну якість особи, а й право ніким не бути примушеним робити те, що не передбачено законодавством, і бути вільним у виборі своєї манери поведінки та мати право здійснювати на власний розсуд розвиток своєї особистості (за умови не порушення прав і свобод інших людей), а також гарантована можливість реалізації передбачених конституційних прав і свобод» [2, с. 250].

Що стосується понять честі та гідності, вони «є взаємопов'язаними, але не тотожними. Основна відмінність полягає у тому, що честь – це властивість особи, яка оцінюється суспільством, а гідність – це суб'єктивна самооцінка, що залежить від її внутрішнього духовного світу» [3, с. 19].

Доволі часто науковці при визначенні об'єкта незаконного поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги наводять дефініцію «честі», яку надає Великий тлумачний словник сучасної української мови, а саме: «честь – це сукупність вищих моральних принципів, якими людина керується у своїй громадській та особистій поведінці» [4, с. 1600].

На думку П.М. Рабіновича, «підрив, руйнація гідності людини – це неминучий супутник, соціальна «тінь» будь-чийого зазіхання на усяке право, оскільки й у таких випадках в потерпілого, зазвичай, виникають почуття приниженості, образи й інші негативні переживання, стан психічної пригніченості тощо. Щоправда, у цьому разі гідність вражається, так би мовити, опосередковано, стає непрямим об'єктом правопорушення» [5, с. 173].

Серед науковців досить дискусійним постає питання щодо основного безпосереднього об'єкту незаконного поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги.

Т.В. Варфоломеева, наприклад, вважає, що «об'єктом незаконного поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги є воля людини, її гідність, недоторканність, а також здоров'я» [6, с. 389]. М.І. Хавронюк, в свою чергу, притримується думки, що «основним безпосереднім об'єктом цього злочину є воля, честь та гідність особи» [7, с. 385].

Такі вчені, як С.Ф. Денисов і Г.О. Зубов стверджують, що «оскільки примусове незаконне поміщення особи в заклад з надання психіатричної допомоги, як правило, викликає з її боку бурхливий протест, для її «заспокоєння» застосовуються психотропні засоби, в яких немає необхідності, що спричиняє додаткові страждання, руйнує людську особистість і що, на думку самих же психіатрів, можна порівняти з катуванням» [8, с. 115].

Отже, ми вважаємо, що при незаконному поміщенню в заклад з надання психіатричної допомоги людина позбавляється права розпоряджатися собою, що спричиняє їй глибокі моральні страждання. На нашу думку, незаперечним фактом є те, що зазначене діяння посягає на особисту свободу людини. Виходячи з вищезазначеного, безперечно, страждає також як честь, так і гідність потерпілого.

Список використаної літератури

1. Загальна декларація прав людини 1948 року / Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / упоряд. Ю.К. Качуренко. 2-ге вид. К. : Юрінформ, 1992. 200 с.
2. Качала І.І. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти честі та гідності особи. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. С. 248–252.
3. Гейко В.А. Правове забезпечення честі та гідності особи як складова фінансово-економічної безпеки. *Управління фінансово-економічною безпекою*. 2015. № 1. С. 18–24.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. С. 1728
5. Права людини: соціально-антропологічний вимір : колективна монографія / редкол.: П.М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Серія І. Дослідження та реферати. Випуск 13. Львів : Світ, 2006. С. 169–170.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. Т. 1 / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. Київ : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. С. 964.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К. : Юридична думка, 2012. С. 1316.

8. Денисов С.Ф., Зубов Г.О. Кримінальна відповідальність за незаконне поміщення в психіатричний заклад: окремі аспекти. *Юридична наука*. 2015. № 10(52). С. 109–120.